

Nová Čína – Laboratórium totalitnej efektívnosti, I. časť

Branislav Michalka

30. decembra 2023 ✝ **Politika**

Čína fascinovala Európanov vždy. Od dôb Marca Pola upierali pohľad na tajomnú krajinu, ktorá nehybne drialala za svojím múrom celé tisícročia. Uzavretá do seba a svojej domnelej dokonalosti, stáročia pravidelne tikajúca ako dobre natiahnuté hodiny, spravovaná pedantskými byrokratmi a mandarínmi, hierarchicky poukladaná do úhladnej pagody.

Napoleon nazval Čínu „spiacim obrom“ a predpovedal, že „svet sa zatrasie“, keď tento spáč precitne. Avšak nielen Napoleon, cisár Revolúcie, uvažoval o čínskom spánku. Aj Cirkev sa po stáročia zaoberala „spiacim obrom“, avšak pod jeho „spánkom“ rozumela niečo iné ako Napoleon. Ten hovoril o spánku mocenskom a politickom, Cirkev videla spánok ducha, pohanskú temnotu, v ktorej sa táto sofistikovaná civilizácia topila celé tisícročia. A topí sa dodnes.

Jeden zo symbolov starej Číny, Veľký čínsky múr

zdroj: flickr.com

Čína a kresťanstvo

Ako prví kresťania prenikli za čínsky múr heretickí nestoriáni, ktorí sa vysťahovali do Perzskej ríše, aby unikli kresťanskej povinnosti veriť ortodoxne. Nestratili však misijný zápal a už v 7. storočí sa nachádzajú ich obce v Číne. Čínsky cisár im poskytol pozemok na stavbu kláštora a kresťanstvo sa postupne rozširovalo po celom území. Tento rozvoj bol ukončený prenasledovaním v roku 845, ktoré vyvolal cisár Wu-cung (Wuzong) z dynastie Tchang.

K ďalšiemu pokusu došlo už v katolíckej rézii a hlavnými aktérmi boli františkáni počas 13. a 14. storočia. Tieto aktivity súvisia s vpádom Džingischánových Mongolov do Číny a aj do Európy, čo pocítili naši predkovia počas tzv. tatárskych vpádov, v skutočnosti mongolských.

Za vlády Chubilaj chána (1215 – 1294) Mongoli obsadili rozsiahle územia v Strednej Ázii a dobyli celú Čínu. Založili tam vlastnú cisársku dynastiu Jüan s hlavným mestom Chánbalyk (dnešný Peking). V roku 1286 poslal Chubilaj chán pápežovi Mikulášovi IV. list so žiadosťou, aby mu poslal misionárov. Tí dorazili do hlavného mesta v roku 1294 a viedol ich františkán Giovanni da Montecorvino. Zdá sa, že nestoriánski

kresťania sa z Číny úplne nevytratili, pretože okamžite protestovali proti výstavbe dvoch katolíckych kostolov v Chánbalyku. Cisár Temür (chrámové meno Čcheng-cung, nástupca a vnuk Chubilaja, ktorý v roku 1294 zomrel) však bol františkánom naklonený a tak čoskoro pokrstili okolo 6000 ľudí, a zároveň preložili Nový zákon a žalmy do mongolčiny. Čo je zaujímavé, zachovali latinčinu ako bohoslužobný jazyk a nikomu to vtedy neprekážalo.

Cisárovou obľúbenou zábavou bolo počúvanie latinských spevov 150-členného chlapčenského zboru. Úspech františkánskej misie sa vyparil pri dynastickej výmene v roku 1368 po vyhnaní Mongolov, keď začala vládnuť čínska dynastia Ming. Problémom františkánskych misií bola zameranosť misionárov na mongolské obyvateľstvo, ktoré v danej dobe predstavovalo vládnuť vrstvu. Pôvodné čínske obyvateľstvo zostalo misiou takmer nedotknuté.

Mapa Číny v 17. storočí

zdroj: wikimedia commons

Ďalší katolícky útok na dušu spiaceho obra sa uskutočnil v 16. a 17. storočí s rozmachom nového, jezuitského rádu. Úspech misionárov je spojený s menom otca Mattea Ricciho (1552 – 1610). Ten založil svoju stratégiu na dnes u liberálnych teológov tak populárnej myšlienke inkulturácie, čiže prijatí niektorých domácich kultúrnych zvykov a ich zakomponovaní do katolíckeho náboženského života.

V snahe získať Číňanov im jezuiti povolili kult Konfucia, kult predkov alebo postaviť na oltár pagodu. Povolili Boha označovať čínskym slovom „tchien“, čo však predstavuje len „nebo“, tolerantne vynechávali niektoré obrady pri krste a poslednom pomazaní, ktoré sa Číňanom priecili, obchádzali svätenie nedelí a niektoré pôsty.

Nemalú rolu v jezuitskom nadšení pre všetko čínske hrala aj mimoriadna technická a kultúrna vyspelosť Číny, ako aj jej organizácia a disciplinovanosť, ktorá jezuitov fascinovala. Našťastie Cirkev v tej dobe nemala pre podobné inovácie pochopenie. Františkáni a dominikáni v Číne rýchlo rozpoznali nebezpečenstvo a prešli do útoku. Hlavná zásluha na odhalení jezuitských prechmatov patrí františkánovi o. Antoniovovi da

Santa Maria, ktorý dokonale ovládal mandarínčinu a osobne zložil skúšku na mandarína, takže presne poznal význam, kontext a zmysel jednotlivých pojmov.

Pápežský legát Tournon po prešetroaní zakázal tzv. čínske obrady pod trestom exkomunikácie. Jezuiti namiesto toho, aby poslúchli (vždy stavali na obdiv svoju poslušnosť voči pápežovi) svojvoľne ďalej tieto obrady vykonávali. Až na definitívny zásah Benedikta XIV. sa podvolili. Vtedy sa ukázalo, že množstvo konverzií sa uskutočnilo len vďaka týmto bludným kompromisom a viera Číňanov je nestála. Nastal postupný odpad od viery, ktorý sa v 18. storočí urýchlil zrušením jezuitskej rehole. V 19. storočí sa nachádzalo v Číne už len 200 000 katolíckych kresťanov.

Zdroj: wikimedia commons

Čína na ceste k „pokroku“

Mocenský úpadok Číny v 19. storočí priniesol jej závislosť na európskych veľmociach. Čína sa stala objektom obchodných a politických záujmov a postupne sa európske vlády udomácnili v Číne ako vo svojej polokoloniálnej krajine. Spolu s európskymi diplomatmi, obchodníkmi a vojakmi prichádzali opäť aj misionári a snažili sa šíriť vieru.

Kresťanstvo však nebolo jediným duchovnom, ktoré si so sebou cudzie mocnosti priniesli. Duše Európanov už zďaleka nevyzerali tak ako v 14. alebo 17. storočí. Revolučné myšlienky liberalizmu a socializmu, deštruktívny a koristnícky vplyv industriálneho kapitalizmu, darwinistické teórie aplikované na sociálne inžinierstvo, to všetko priniesli Európania so sebou, a čo bolo horšie, to všetko sa od nich Číňania aj naučili. Obzvlášť Číňania študujúci na európskych univerzitách.

Cirkev teda pri svojom misijnom ťažení zápasila na dvoch frontoch: s tradičným čínskym pohanstvom a zároveň s európskym novopohanstvom. Popritom sa snažila zmiernovať sociálne živorenie čínskeho obyvateľstva, ktoré sa stalo hračkou v rukách európskych obchodných záujmov. Čínska inteligencia mala však už vo svojich hlavách úplne iné idey. Očarená európskou technikou a priemyslom, podobne ako väčšina ázijských elít, sa rozhodla pridať k pokrokovým myšlienkam.

V 20. storočí sa Čína stala loptou v rukách ideológií. Rôzne typy pologangsterských živlov – domácich i zahraničných – hospodárili v Číne s viac či menej brutálnymi metódami, a to až do doby, keď po vyhnaní japonských okupantov vyznávajúcich šintoistické pohanstvo, vystriedalo staré pohanstvo nové. Táto veľká výmena na seba zobrala podobu súboja medzi Čankajšovým hnutím Kuomintang a Mao Cetungovou Komunistickou stranou Číny. Nebol to však žiadny boj medzi revolúciou a kontrarevolúciou. Obe hnutia boli v skutočnosti odnožami socializmu a len to, že vodca Kuomintangu, generál Čankajšek, spolupracoval s Američanmi (ale zároveň aj so Sovietmi) a nebol rigidným komunistom, z neho spravilo ten lepší variant víťaza. Mao Cetung sa spojil výlučne so Sovietskym zväzom a karty tak boli rozdane.

Zdroj: wikimedia commons

Kresťania podporovali Čankajška už z toho dôvodu, že k nim pristupovali čínski komunisti automaticky ako k nepriateľom, ako to napokon vyplývalo z ich ideológie voči všetkým náboženstvám. Zvíťazili komunisti a osud Cirkvi v Číne bol spečatený. Od víťazstva komunistov v roku 1949 sa katolícka Cirkev ocitla v Číne na veľmi neistej pôde.

„Vlastenecká“ cirkev

Krátko po Mao Cetungovom víťazstve boli z Číny vyhnaní zahraniční misionári a biskupi. Zatvárali sa kostoly a s kostolmi aj kresťania a ich kňazi. Komunistický režim vytvoril vo vládnom aparáte nový Úrad pre náboženské záležitosti, ktorého úlohou bola, ako vo všetkých komunistických štátoch, snaha o likvidáciu náboženstva ako takého. Čisto reštriktívna inštitúcia Úradu, ktorý by v konečnom dôsledku mohol viesť (a aj viedol) k nebezpečnému martýrstvu, prinášajúcemu nových veriacich, doplnil režim o rafinovanejšiu formu deštrukcie a manipulácie – Vlastenecké združenie čínskych katolíkov. V ňom boli a dodnes sú organizovaní katolíci, ktorí boli lojálni voči komunistickému režimu a odmietali zasahovanie Svätej stolice do interných čínskych právomocí, pod ktorými rozumeli aj menovanie biskupov.

Neblahé dedičstvo konfuciánstva, ktoré uhranulo jezuitov v 17. storočí sa prejavilo naplno aj v súčasnosti. Pre tradične zmýšľajúceho Číňana je predstava odporu voči štátnej a hlavne čínskej štátnej moci prejavom zrady. Už v 19. storočí Číňania verili, že ten, kto konvertuje na kresťanstvo, prestáva byť Číňanom. Keďže metafyzika hrala v konfuciánskom myslení nulovú rolu, upínal sa duchovný život Číňana k štátu, cisárovi a kultu predkov. Štát, jeho poriadok a byrokracia, predstavovali stelesnenie usporiadania vesmíru. Odpor voči štátu sa rovnal odporu voči vesmíru a zrade predkov. Preto bolo pre mnohých Číňanov priam nemožné konvertovať – zradili by štát a predkov tým, žeby nemohli konať príslušné tradičné obrady. Jezuitským riešením bolo zakryť oči a tváriť sa, že nič zlé sa pri obradoch nedeje.

Mao Cetung so svojou štvrtou manželkou Ĺiang Čching (Jiang Qing)

zdroj: wikimedia commons

Podobnú taktiku prinieslo aj Vlastenecké združenie. Jeho členovia uznávali kňazov, ktorých vysvätili Cirkvou neschválení biskupi, uznávali komunistický režim a angažovali sa v ňom, kolaborovali s režimom pri potláčaní tzv. „podzemnej cirkvi“ čiže autentickej katolíckej Cirkvi v Číne a zároveň boli o sebe presvedčení, že sú dobrými katolíkmi. Konfuciánska myšlienková príprava spôsobila úspech toho, čo v iných komunistických krajinách skrachovalo. V Číne sa, naopak, tzv. oficiálna, štátom protežovaná cirkev, tešila značnej priazni čínskych katolíkov.

K ešte väčšiemu teroru voči Cirkvi došlo počas tzv. „kultúrnej revolúcie“ v rokoch 1966 – 1976 a jeho terčom sa stali aj katolíci lojálni k režimu. Krajina prešla desaťročím dokonalého ľavicového šialenstva, keď bol podozrivý takmer každý, kto nosil na nose okuliare a bol tým pádom potenciálnym intelektuálom. To sa však už v dialke začal črtáť nový vývoj, ktorý bol jednak zavŕšením roztržky medzi Pekingom a „zburžoáznelou“ Moskvou, a zároveň znamenal počiatok na prvý pohľad schizoidnej fúzie komunistického totalitarizmu a všetkými liberálmi uctievaného trhového hospodárstva. Čína sa začala prikláňať k Západu, americkí prezidenti si podávali ruky s čínskymi vodcami a Západný svet jasal nad víťazstvom skalopevného zákona trhu. Od tých čias môžeme datovať prebudenie čínskeho obra.

(Pokračovanie)

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/cina-nasa-buducnost-obor-ktory-sa-zobudil/>